

10

evropski forum

mesečnik za evropske integracije

broj 10

oktobar 2003.

Dragan Stojanović: Putovanje u Evropu

Brankica Grupković
*Harmonizacija SCG
u oblasti pravosuđa
i unutrašnjih
poslova*

Jovan Teokarević
Tvrđava Evropa

Jožef Pandur
*Novi vizni režim
Mađarske*

**Aleksandra
Joksimović**
Čekajući "belu" listu

Dimitar Bečev
*Bugarska šengenska
odiseja*

Franko Juri
*Slovenija na
braniku Evrope*

Slobodna trgovina

TEMA BROJA:

GRANICE, VIZE, ŠENGEN

Objavljeno kao dodatak
nedeljnika **VREME**
br. 669 od 30. oktobra 2003.

“Evidentno je da u delu međunarodne zajednice postoji ideja da je Beogradski sporazum samo osnova za očuvanje zajednice Srbija i Crna Gora, a da je u daljem postupku njenog približavanja potpuno legitimno revidiranje određenih sistemskih rešenja radi učvršćivanja zajednice i njenih institucija. (...) Beogradski sporazum je maksimum političkog kompromisa na koji je Crna Gora mogla da pristane. Pristali smo da podržimo zajednicu, ali da zadržimo osvojeni nivo ekonomske, monetarne i svake druge suverenosti, kao i pravo da nakon tri godine preispitamo taj okvir na referendumu o državno-pravnom statusu.” (**Milo Đukanović**, predsednik Vlade Crne Gore, Beta, 10. 10. 2003)

“Moglo bi se reći da sudbina državne zajednice uveliko zavisi od njenog približavanja Evropi. Crnogorski separatizam može da ojača i pobedi samo ako proces integracije zajedničke države u Evropu bude iz bilo kog razloga usporen ili blokiran. To znači da Podgorici zapravo predstoji izbor: nezavisnost ili Evropa. Da li bi u tom slučaju opcija nezavisnosti bila većinska?” (**Stojan Cerović**, novinar, u Analitičkom servisu Medija centra, 2. 10. 2003)

“Zašto gospodin Solana ulaže toliko napora da očuva Srbiju i Crnu Goru u jednoj zajednici? Pošteno rečeno, želimo da sačuvamo otvorenu opciju da Crna Gora bude deo neke vrste federacije. Čini se da rešenje problema danas izgleda nemoguće, ali za neko vreme možete da nađete rešenje. Mi ne bismo želeli da odbacimo nijedno rešenje. Toliki naponi dolaze, mislim, jer svako u zapadnoj Evropi u sebi već priznaje – mi smo preterali s novim državama. Crna Gora? Šta će ona biti? Postoji velika opasnost da bi ona bila korišćena u privatne interese.” (**Robert Kuper**, britanski diplomata, “Danas”, 18–19. 10. 2003)

“U EU-u smatraju da državna zajednica, koja je veoma labavo i privremeno rešenje, oročeno na tri godine Beogradskim sporazumom, nije toliko jaka da može da potpiše Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju. Ako bi EU ostala privržen ideji zajednice kao privremenom aranžmanu i prihvatila nedostatke institucija, bilo bi moguće da se u SCG nastave integracije do isteka tri godine i eventualnog referenduma. U suprotnom, biće potrebna dva odvojena aranžmana Crne Gore i Srbije sa EU-om. Ako EU bude insistirala na vraćanju nadležnosti na zajedničku državu, jednoj carini, spoljnotrgovinskom režimu, monetarnom i bankarskom sistemu, biće potrebni odvojeni aranžmani. (...) Državna zajednica ne može imati strategiju pristupanja EU-u jer je sastavljena od dvije države, sa različitim prioritetima. U Srbiji je naglašen interes da postane članica što prije, možda već 2007. godine. U Crnoj Gori je bitno i da li će ući u EU sama ili sa Srbijom, a prioritet nije ulazak 2007. godine, već dostizanje standarda neophodnih za članstvo.” (**Branko Lukovac**, ministar za međunarodne ekonomske odnose SCG, “Vijesti”, 15. 10. 2003)

Studija izvodljivosti

“Onda smo došli do situacije da oko naizgled malih stvari, kao što je poljoprivreda, što uopšte nije mala stvar, ne možemo da se složimo oko režima za 56 proizvoda i to deluje kao nemoć i pomanjkanje energije od strane političara koji to ne žele da učine, ali to je smrt za srpsku poljoprivredu ako se usaglasimo na način kako to od nas očekuje Evropska unija. Između želje da budemo deo Evropske unije i smrti, odnosno opstanka naše poljoprivrede, ja mislim da ćemo se opredeliti svi za ovo drugo.” (**Zoran Živković**, predsednik Vlade Srbije, na Fakultetu političkih nauka, “Vreme”, 23. 10. 2003)

“...Poslednje informacije iz Brisela govore da su se nad našu Studiju o izvodljivosti nadvili crni oblaci i da naša stvar tamo loše stoji. Ako bi Evropska komisija do kraja ove godine o tome pravila izveštaj – on bi bio negativan. Pa sada neka se ljudi ovde zamisle zašto je tako.”

Recimo, iako je carinska kancelarija SCG otvorena, njena ovlašćenja ne odgovaraju zahtevima Brisela, a ni afera sa šećerom nije raščišćena, nego je gurnuta pod tepih. Naš ministar policije nije odgovorio na pitanja koja je OLAF postavio, a nisam baš siguran ni da svi ministri u Vladi znaju za taj dopis OLAF-a vezan za šećer. Ništa nije urađeno ni u politici zaštite poljoprivrednih proizvoda. Tako, što se tiče Brisela, stvari danas stoje mnogo lošije nego pre nekoliko meseci, a Vlada se kune u evropske integracije.” (**Miroslav Labus**, predsednik G17 plus, “Večernje novosti”, 20. 10. 2003)

“Grčka veruje da se integracija EU-a ne može zamisliti bez učešća SCG i ne propušta nijednu priliku da se na tom planu angažuje kod nadležnih organa EU-a. Taj stav Grčke, koji ima podršku skoro svih političkih snaga u njoj, nije diktiran samo prijateljskim osećanjima prema SCG, već predstavlja stabilan politički izbor. Verujemo da se stabilnost i razvoj zemalja Balkana, kao jedinstvenog prostora, mogu efikasno obezbediti samo u okvirima EU-a.” (**Konstantin Stefanopoulos**, predsednik

Grčke, u govoru u Skupštini SCG, 15. 10. 2003)

“Ne dopada mi se vrsta uniformnosti koja nadvladava u zemljama Zapadne Evrope i u onim koje su im se, posle pada Berlinskog zida, pridružile (Baltičke zemlje, Poljska...). Ta vrsta duhovnog podražavanja pre svega nije kreativna, a nije ni iskrena. Ne mislim da je naše međusobno ‘ujednačavanje’ neprirodno, ali isuviše je bukvalno i grubo. Fali mi suptilnosti.”

Ako se, kako kažu, zajedničke osobine duhovne Evrope stiču pojedinačno različitim, onda valja baciti akcenat na to bogatstvo razlika.” (**Vladislav Bajac**, “Danas”, 4–5. 10. 2003)

“Kosovo i Metohija su ključ balkanskog spokojsva. I ne moram vama dokazivati da je baš na Kosovu i Metohiji započela opasna neevropska politika koja je dala ime balkanizaciji, dakle usitnjavanju. (...) Evropa odavno ide ka ukupnjavanju intelektualnih, tehnoloških, finansijskih i svih ostalih moći, dakle ka globalizaciji, a Kosmet – ako je suditi po izjavama njegovih najmilitantnijih predstavnika – ide natrag u prošlost, u snove o državi u kojoj nema mesta za inovertike i inoplemenike.” (**Nebojša Čović**, potpredsednik Vlade Srbije, na razgovorima Beograda i Prištine u Beču, “Politika”, 16. 10. 2003)

Tvrđava Evropa

Sve dok potpuno ne ukinemo vize prema svim susedima i ne pretvorimo Balkan u "mini Šengen", nećemo imati pravo da od Evropske unije tražimo to isto, nama u korist. Čvršća granica prema Mađarskoj ne deli Evropu od Balkana, ili Evropu od ne-Evrope, već deli jedne evropske države i narode od drugih

PIŠE:
DR JOVAN TEOKAREVIĆ

Prvi novembar 2003. biće jedan od datuma koji će se pamtit na našem EU-putesestviju. Šta god nas dalje bude snašlo, nećemo sasvim potisnuti u zaborav dan kada je dolazak Evropske unije na našu severnu granicu označen novim vizama – verovatno najomraženijim svojim likom, onim restriktivnim i odbijajućim. Kao da nam nije dovoljno drugih – sopstvenim naporima stvorenih – muka u vezi sa evropskom integracijom!

Iako odavno najavljivano i dugo odlagano, uvođenje viza za Mađarsku, posle više decenija slobodnog režima, stvorice mnoge probleme, imaće i dejstvo šoka, a odraziće se verovatno i na opštu popularnost naše evropske opcije. "Šengen kod Subotice" za mnoge će postati ne samo važan nego i jedini simbol Evropske unije. Može da se desi da evroskepticizam ugrozi – inače neuobičajeno visoku – popularnost EU-a kod nas, sa argumentacijom kojoj se nije lako suprotstaviti. Da li se, iz te perspektive posmatrano, novim zidovima i preprekama nagrađuju želja i napor da se postane deo EU porodice? Da li u EU-lendu, reći će kritičari takođe, važe neka druga logička pravila, po kojima biti bliži u stvari znači biti što dalje?

Može li se, i kako, braniti evropska opcija naše zemlje pred pitanjima i iskušenjima ove vrste? Stvar je sasvim ozbiljna, jer podrazumeva i pitanje o tome gde počinje i gde se završava Evropa i šta je činiti nama koji drugima često ličimo na nekadašnje varvare koji bezuspešno pokušavaju da osvoje "Tvrđavu Evropu".

Pre svega treba podsetiti da Šengen niti je od juče niti je pravljen "po subotičkoj meri". Istu otežanu proceduru ulaska na teritorije sadašnjih članica Unije imali smo, nažalost, prilike da osetimo poslednjih nekoliko godi-

na. Mađarska je samo jedna od deset zemalja koje će za šest meseci ući u Uniju, a koje su sve obavezne da uvođenjem viza prema susedima odmah počnu pripreme za postepeno uključivanje u šengenski sistem.

Novim proširenjem EU pomera granice, pa je za očekivati da se nove granice štite kao i stare. Vizu moramo da imamo i kada bismo hteli u Slovačku ili Estoniju, a ne samo u Mađarsku, kroz koju nas je put vodio do Evrope tokom svih onih dugih godina naše izolacije. Na tom frekventnom putu i za turiste i za poslovne ljude, i za legalne i za ilegalne poslove, do sada nije bilo viza, zahvaljujući mađarskim vlastima. U slučaju ostalih

Dragan Stojanović

budućih članica Unije, uključujući Sloveniju, viza je bilo i te kako.

Nema viza za nas ni prema Bugarskoj i Rumuniji, iako je njihov ulazak na "belu šengensku listu" svojevremeno uslovljavan uvođenjem viza za naše građane. Obe su odbile taj uslov, a ipak dobile premiju za svoje državljane – do tri meseca boravka u EU-u bez vize. Ta se premija, kako se čini, mnogo ceni, ali se ne koristi previše.

U toku ove godine i drugi naši susedi iz regiona (Slovenija i Hrvatska) učinili su pozitivne korake, doduše uz pomoć i pritisak Brisela. Hrvatska je, čekajući nepristojno dugo posle jednostranog ukidanja viza sa naše strane, konačno uoči leta suspendovala do kraja

godine vize za građane naše zemlje. Slovenija je omogućila slobodan ulazak svima koji već imaju šengensku vizu. Takvo pravilo će važiti i za Mađarsku, koja, isto tako, neće naplaćivati vize našim građanima a davaće ih i na duže rokove i za više ulazaka. Za uzvrat, građanima Mađarske neće biti potrebna viza za Srbiju i Crnu Goru. Na ovaj način, međusobnim ustupcima i dogovorom, omogućeno je pre svega mađarskoj manjini u našoj zemlji da ne bude odvojena od matice, ali je najvažnije što će – suprotno mnogim predlozima – svi građani naše zemlje imati isti tretman.

Kritikujući podizanje novih "šengenskih zidova", moramo da imamo na umu bar još tri stvari. Prvo, živimo u državi i regionu koji su i po našim sopstvenim utiscima još previše obeleženi raznim vrstama kriminala (odavde i iz drugih zemalja) željnog da proдре u EU. Zbog niskog životnog standarda mnogo više naših ljudi nego onih iz razvijenijih zemalja želi da radi i živi u EU-u. Iako su danas same granične rampe svaka ko nedovoljna zaštita protiv kriminala, ne možemo ipak reći da ovaj region na mnogo načina ne predstavlja bar potencijalnu pretnju Evropskoj uniji.

Isto tako, treba da priznamo sami sebi da bismo, slično drugima, verovatno bili pobornici efikasnije zaštite spoljnih granica ovog ekskluzivnog kluba, da smo kojom srećom već deo njega.

Najzad, sve dok sa svim susedima potpuno ne ukinemo vize i ne pretvorimo Balkan u "mini Šengen", nećemo imati pravo da od EU-a tražimo to isto, nama u korist. U ovom poslu, uz isti cilj, sa EU-om delimo i ideje i način organizacije, pa zato imamo, čini mi se, pravo da za ove svrhe zahtevamo i pomoć. Zar se postavljanje carinika EU-a na naše granice ne bi isplatilo svakom osim, naravno, kriminalcima i korumpiranim službenicima?

Što se Evropske unije tiče, treba pozdraviti opredeljenje njenih članica da oblast pravosuđa i unutrašnjih poslova sve više prepustaju organima Unije, na račun nacionalnih država i njihovih međusobnih dogovora. Podsećaćemo ih, takođe i stalno, da njihove granice moraju da budu takve da propuštaju dobro i zakonito, a sprečavaju loše i kriminalno, te da strogost u izdavanju viza ne sme da podrazumeva ponižavanja i nepotrebna odugovlačenja. I ova "nova granica", dakle, ne deli Evropu od Balkana ili Evropu od ne-Evrope, već deli jedne evropske države i narode od drugih.

AUTOR JE DOCENT NA FAKULTETU POLITIČKIH NAUKA
I DIREKTOR BECEI-A

Stopama Evrope

PIŠE:
BRANKA
GRUPKOVIĆ

Evropska unija je svesna značaja koji građani i vlade Zapadnog Balkana daju perspektivi liberalizacije viznog režima. U međuvremenu, progres u ovoj oblasti zavisice od toga koliko ove zemlje primenjuju najvažnije reforme u oblastima kao što su: jačanje principa vladavine prava, borba protiv organizovanog kriminala, korupcije i ilegalnih migracija i jačanje kapaciteta u kontroli granica i sigurnosti putnih dokumenata.

Zajednička evropska politika azila i imigracija

Stupanje na snagu Amsterdamskog ugovora u maju 1999. godine predstavlja prekretnicu u Evropskoj uniji (EU). Ovim ugovorom države članice preuzimaju obavezu da zajednički deluju u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova, posebno u odnosu na imigracije i azil. I zaključci Evropskog saveta u Tampereu, iz oktobra iste godine, takođe jasno oslikavaju četiri jasno definisana cilja zajedničke evropske politike imigracija i azila. To su partnerstvo sa zemljama porekla, zajednička evropska politika azila, fer tretman državljana trećih država i upravljanje migracionim tokovima.

Osnovi politike i bazični standardi Evropske unije dati su u članovima 61–69. Ugovora o osnivanju Evropske zajednice.

Procenjeno je da je početkom 2000. godine u Evropi bilo oko 19 miliona imigranata, odnosno da je svaki 20. stanovnik evropskih zemalja imigrant, ne računajući pri tom one naturalizovane. U SAD imigranti čine više od deset odsto, u Kanadi preko 17 odsto, dok u Australiji čine preko 23 odsto ukupne populacije.

U pogledu politike prema imigrantima – licima koja legalno borave na teritoriji određene države – naglašena je potreba njihove integracije u novu sredinu, uz garantovanje prava i obaveza sličnih ili istovetnih sa pravima i obavezama njenih državljana.

Italijansko predsedništvo EU među prioritetima u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova ubraja: pravilno tretiranje imigracije, i to ne samo legalne, već i one ilegalne; upravlja-

nje spoljnim granicama EU-a, sa perspektivom uspostavljanja jedinstvene evropske pogranične policije; uspostavljanje jedinstvene evropske politike azila; primenu viznog informacionog sistema; policijsku saradnju, posebno u oblasti borbe protiv terorizma. U suzbijanju organizovanog kriminala posebno apostrofiraju borbu protiv ilegalnih migracija i trgovine ljudima, ističući u tom kontekstu važnost balkanskih zemalja, na šta upućuju i zaključci Londonske konferencije (2002) i Solunskog samita (2003).

U zaključcima Solunskog samita, naime, pored naglašene poruke o evropskom partnerstvu, ponovo se ističe važnost borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije, koji su stvarna prepreka izgradnji demokratije i snažnih i odgovornih institucija, uspostavljanju principa vladavine prava, ali i ekonomskom razvoju zemalja Zapadnog Balkana. Zahtev je ovog samita da se posebna pažnja posveti borbi protiv trgovine ljudima.

Standardi Evropske unije za zemlje kandidate

Proces približavanja Evropskoj uniji izuzetno je težak i složen poduhvat koji zahteva opsežne pripreme, a najviše izazova, čini se, nalazi se upravo u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova. Već zaključeni sporazumi o stabilizaciji i pridruživanju EU-u daju jasne odgovore na to koje je standarde u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova neophodno ispuniti u procesu pristupanja Uniji. Osim generalnih, koji se odnose na jačanje institucija, uspostavljanje ili jačanje principa vladavine prava i nezavisnost pravosudnih organa, posebna poglavlja se otvaraju u oblasti viznog režima, kontrole granica, azila i migracija.

Saradnja je ključna reč u ovoj oblasti i podrazumeva saradnju kako sa državama članicama EU-a tako i sa susednim državama i državama u regionu, pre svega u razmeni informacija o praksi i nacionalnom zakonodavstvu, pripremi odgovarajućih propisa, jačanju efikasnosti institucija, edukaciji kadrova, detekciji falsifikovanih dokumenata i sl.

Saradnja u oblasti azila fokusirana je na razvoj i primenu standarda ustanovljenih Ženevskom konvencijom o statusu izbeglica iz 1951. godine i Dopunskog protokola iz

Njujorka 1967, a pre svega na strogu primenu principa "neproterivanja". Ovde nije reč samo o ispunjenju značajnog uslova u procesu približavanja Evropskoj uniji – o obavezama koja proističe iz niza međunarodnih dokumenata, čija smo strana potpisnica – već o obavezama koja proističe i iz punopravnog članstva u Savetu Evrope.

Do sada važeća zakonska rešenja, pre svega sadržana u saveznom Zakonu o kretanju i boravku stranaca, postala su u potpunosti neprimenljiva. Ipak, osnov za postupanje državnih organa nalazimo u Povelji o ljudskim i manjinskim pravima, koja članom 38. definiše pravo na utočište u Srbiji i Crnoj Gori:

"Svaki stranac koji osnovano strahuje od progona zbog svoje rase, boje, pola, jezika, veroispovesti, nacionalne pripadnosti, pripadnosti nekoj grupi ili političkih uverenja, ima pravo na utočište u Srbiji i Crnoj Gori, dok se postupak za dobijanje utočišta uređuje zakonom."

Budući Zakon o azilu moraće da sadrži preciznu nadležnost državnih organa i postupke koje oni sprovode, ali i korekciju dosadašnje prakse, pre svega u pogledu zabrane proterivanja, postupka na samoj granici, prava na obrazloženo rešenje, kao i prava na žalbu. Naravno, pored osnovnog zakona, potrebni su i značajni ljudski, materijalni i finansijski resursi.

Beogradskoj kancelariji UNHCR-a 2002. godine azil su zatražile 144 osobe, od kojih je 17 dobilo status izbeglice pod mandatom UNHCR-a; u 2001. godini od 145 zahteva status je odobren u 19 slučajeva. Za prvih pet meseci ove godine, azil je zatražilo 46 državljana Avganistana, Iraka, Somalije, Palestine, Jordana i Azerbejdžana, koji su o trošku UNHCR-a smešteni u prihvatnim centrima na Avali i u Padinskoj Skeli. Indikativno je poređenje sa 1989. godinom, kada je čak 7112 lica zatražilo, a 4985 dobilo azil.

UNHCR u svom izveštaju za 2001. godinu navodi da je SR Jugoslavija uglavnom tranzitna zemlja na putu ka zapadnoj Evropi. Većina stranih državljana, koji su zahtev za azil predali Kancelariji UNHCR-a u Beogradu, to su učinili upravo zato što ih je policija uhvatila prilikom nelegalnog boravka na našoj teritoriji, a ne zato što su prvobitno želeli da ovde zatraže azil.

Ovde je, međutim, potrebno i dodatno razjašnjenje: nužno je prepoznati jasnu vezu između migracija i azila. Naime, upravo onemogućenje legalnih migracija navodi ekonomske migrante da zloupotrebljavaju azil. Čest je slučaj da osobe kojima je potrebna međunarodna zaštita biraju zemlju u

kojoj će podneti zahtev za azil, pa zato čine sve što je u njihovoj moći da ih ne otkriju državni organi drugih zemalja. Tako, za vreme tranzita kroz tu zemlju krše nacionalne propise o strancima, njihovom kretanju i boravku.

Na iseljavanje iz određenih zemalja, osim ekonomskih faktora (poput ekstremnog siromaštva), utiču i drugi faktori, pre svega visok stepen nasilja i rasprostranjenost kršenja ljudskih prava, često u razmerama torture. Posebno je simptomatična pojava migracije žena i sa njom usko povezano žensko siromaštvo.

Saradnja u oblasti prevencije i kontrole ilegalnih migracija sa državama članicama Evropske unije, susednim državama i državama u regionu podrazumeva, pre svega, da će zemlje čiji državljani nelegalno borave na teritoriji druge države ili je pak prestao osnov njihovog legalnog boravka biti bez nepotrebnih procedura prihvaćeni u zemlji porekla. Ovo se čini kroz sporazume o readmisiji.

U slučaju državljana SCG, međutim, mnogo je važnije ponuditi im alternativu: odlazak u druge, pre svega zemlje zapadne Evrope, kroz selektivnu, kontrolisanu migraciju, prema zaključenim ugovorima sa pojedinim državama. Programom ekonomskih reformi i strategijom borbe protiv siromaštva trebalo bi u SCG stvoriti nužne ekonomske pretpostavke za privređivanje upravo onih delova naše populacije koji su najpodložniji ekonomskim migracijama.

U oblasti prevencije i suzbijanja kriminalnih i nelegalnih aktivnosti naročito je značajna borba protiv trgovine ljudima, korup-

Zadaci SCG u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova

Treba rasvetliti detaljne ustavne nadležnosti o svim aspektima integrisanog upravljanja granicama, potpuno poštujući Ustavnu povelju i uključujući ulogu Vojske. To je od vitalnog značaja i u interesu Srbije i Crne Gore, između ostalog i da bi se osigurala efikasna upotreba međunarodne pomoći u ovoj oblasti.

Što se vizne politike tiče, pohvaljeni su skorašnji koraci prema EU akiju u viznom režimu Srbije i Crne Gore. Dalje napore, uključujući jasne rokove, treba hitno preduzeti da bi se ostvario potpun složeni sistem primenjiv u celoj državi, a takođe i da bi se osigurala kompatibilnost ovog režima sa internim slobodnim kretanjem ljudi, kao što propisuje Ustavna povelja.

Ovlašćenja u politici azila treba pojasniti u skladu sa Ustavnom poveljom. Ženevska konvencija, uključujući Njujorški protokol, mora se primeniti potpuno i brzo.

Zaključci sa julskog sastanka tzv. Unapređenog stalnog dijaloga (predstavnik Evropske komisije i naših vlasti) koji je zamenio Konsultativnu radnu grupu

EF

cije, šverca droge i psihotropnih supstanci i nedozvoljene trgovine oružjem.

Srbija je suočena sa prilično komplikovanim migracionim scenarijem, jer je ona istovremeno zemlja porekla, tranzita, donekle i destinacije legalnih, ali i ilegalnih (neregularnih) migranata. Upravo zato, prvi zahtev koji se postavlja pred državne organe je izgradnja efikasnog sistema kontrole i obezbeđenja državne granice, koji omogućava brži protok ljudi, robe, kapitala i usluga, ali i sprečava kriminalne aktivnosti, pre svega trgovinu ljudima i šverc migrantima.

Samo u prvih osam meseci 2003. policija je u redovnoj kontroli ugovornih objekata utvrdila da su od 163 strane državljanke koje su u njima radile, njih 38 bile žrtve krivičnog dela trgovine ljudima. Ove žene i maloletnice bile su zatim smeštene u posebno sklonište za žrtve, gde im je uz podršku međunarodnih organizacija bila pružena medicinska, psihološka i pravna pomoć, sve do trenutka kada je bilo moguće njihovo bezbedno vraćanje u zemlju porekla.

Posle ovih akcija usledilo je 11 krivičnih prijava protiv 33 osobe za 74 krivična dela.

Procenjuje se, takođe, da je aktivnostima Ministarstva, pre svega presecanjem kanala kojima su migranti švercovani, bar 1000 migranata sprečeno da dospe do zemalja zapadne Evrope, dok je protiv organizatora tog šverca podneto na desetine krivičnih prijava. Pre samo nekoliko dana, 16. oktobra, na jugu Srbije presečen je upravo jedan takav kanal šverca migranata, jer je onemogućen prelazak veće grupe turskih državljana.

Već pomenuta Londonska konferencija, održana 25. novembra 2002. godine, bila je u celini posvećena borbi protiv organizovanog kriminala u zemljama Zapadnog Balkana. Bilo je, naime, procenjeno da je upravo to područje kapija kroz koju prolaze kanali ilegalnih migracija, nelegalne trgovine nar-

koticima, trgovine ljudima (naročito ženama i decom) od kojih kriminalci i organizovane kriminalne grupe u zemljama zapadne Evrope stižu višemilionske profite.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije u borbi protiv ilegalnih migracija preduzima dve grupe aktivnosti. U suzbijanju trgovine ljudima učinjen je značajan institucionalni iskorak: u posebno obrazovanom timu primenjuje se multidisciplinarni, sveobuhvatan pristup, u okviru više radnih grupa, i uz saradnju sa svim relevantnim ministarstvima, nevladinim i međunarodnim organizacijama. Takav pristup je neophodan upravo zato jer je reč o jednom od najtežih oblika organizovanog kriminala, ali istovremeno i o teškom kršenju ljudskih prava žrtava.

Upravo zbog složenosti našeg, ali i evropskog i globalnog migracionog scenarija, neophodno je da se usmerimo na izgradnju nužnih normativnih pretpostavki, pre svega na donošenje odgovarajućih zakona o državnoj granici, strancima i azilu. Rešenja u propisima moraju biti održiva, što znači da nam pored normativne osnove predstoje i izgradnja odgovarajućih institucija, obuka kadrova različitih državnih organa, tehničko opremanje specijalizovanih službi, ali i obezbeđenje znatnih finansijskih sredstava. Pitanja koja ćemo otvarati i na koja ćemo tražiti rešenja nisu važna samo u procesu približavanja Evropskoj uniji već i zbog obaveza preuzetih prilikom stupanja u članstvo Saveta Evrope, kao i izuzetno važnog principa ugrađenog u Ustavnu povelju državne zajednice Srbija i Crna Gora o primatu međunarodnog prava, jer "ratifikovani međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava imaju primat nad pravom Srbije i Crne Gore i pravom država članica".

AUTORICA JE SAVETNICA ZA MEĐUNARODNU SARADNJU
MINISTRA UNUTRAŠNJIH POSLOVA SRBIJE

Čekajući “belu” listu

Naša zemlja će se naći na “beloj” šengenskoj listi, realno – najranije 2005. godine, kaže Aleksandra Joksimović

Aleksandra Joksimović, pomoćnica ministara spoljnih poslova SCG za štampu, informisanje i kulturu, koja rukovodi Radnom grupom za usklađivanje viznog režima SCG sa EU-om i zemljama Šengena (osnovanom u januaru ove godine) bila je, simbolično, prva državljanka Srbije i Crne Gore kojoj je izdata mađarska viza u Beogradu. Dok je čekala pred šalterom novog mađarskog konzulata na Senjaku, ona je rekla da veruje da je ovo privremena situacija, jer se nada da će naši građani uskoro moći svuda da putuju bez viza.

Zaista, kada će naši građani, poput “komšija” iz Rumunije, Bugarske ili Hrvatske, da ulaze bez viza u zemlje Evropske unije i Šengena? Aleksandra Joksimović odgovara da prelazak SCG sa “crne” na “belu” šengensku listu nije samo jedan od prioriteta naše spoljne politike već i ključ naše dalje evropske integracije. Ali, dodaje, da bismo to postigli, moramo da udovoljimo mnoštvu zahteva, od donošenja odgovarajućih zakona i potpi-

sivanja preostalih sporazuma o readmisiji (dosad smo ih potpisali 13) do efikasnije kontrole granica, bolje opremljenosti graničnih prelaza, obuke carinskih službenika i izdavanja novih putnih isprava koje će odgovarati bezbednosnim standardima Evropske unije. Od nas se, pored ostalog, očekuje da imamo pasoše koji su izrađeni u skladu sa visokim bezbednosnim standardima EU-a. Već smo izmenili diplomatske pasoše SCG i nedavno je završen tender za izradu novih pasoša za ostale državljane, međutim, kaže naša sago-vornica, nećemo preći na nove putne isprave sve dok ne bude usvojen novi državni grb Srbije i Crne Gore.

Jedan od preduslova je i potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju EU-u, koje možemo, u najboljem slučaju, očekivati krajem naredne godine, s obzirom na to da još nije dovršena ni takozvana Studija izvodljivosti (u kojoj Evropska komisija ocenjuje da li smo spremni za početak pregovora sa EU-om). Dakle, ukidanje šen-

genskih viza za naše građane realno bi bilo moguće tek 2005. godine. Tada bismo, pretpostavljamo, ponovo mogli slobodno da putujemo i u novoprimljene zemlje članice EU-a, sadašnje zemlje kandidatkinje (među njima je i

Mađarska), koje su morale svoj vizni režim da harmonizuju sa viznim režimom EU-a, mada je svakoj od njih ostavljeno da samostalno odredi kako će funkcionisati njen režim sa drugom zemljom. Tako je, recimo, Slovenija omogućila našim državljanima ulazak i ako imaju (samo) šengensku vizu.

Srbija i Crna Gora je, inače, i sama uvela vize prema nekim afričkim i azijskim zemljama, u skladu sa zahtevima Brisela, a jednostrano ukinula vize za građane EU-a, SAD, Novog Zelanda, Australije... Pored ostalih, i Hrvati mogu slobodno da ulaze u SCG samo uz pasoš (mada su njihove vlasti istu meru prema državljanima SCG donele privremeno, do kraja ove godine, očekuje se da će je produžiti i posle 31. decembra). Tako je od naših suseda još jedino Albancima potrebna viza za ulazak u SCG. Ali, i oni mogu u tranzitu da prođu kroz našu zemlju bez vize, ukoliko imaju stalan boravak u državama EU-a i Šengena, objašnjava Aleksandra Joksimović.

EF

Vize za Mađarsku

Novi režim putovanja važi za sve građane Srbije i Crne Gore, bez obzira na nacionalnu pripadnost, kaže ambasador Mađarske u SCG Jožef Pandur

Od 1. novembra, državljanima Srbije i Crne Gore biće potrebna viza za ulazak u Mađarsku (koja će važiti samo za ovu zemlju). Postupak je brz i jednostavan, besplatan, a viza se izdaje na godinu dana (u nekim slučajevima i na pet godina). Ipak, sama činjenica da nam je pooštren režim putovanja u još jednu susednu zemlju, i to onu čija je nacionalna manjina u SCG veoma brojna, na naše građane deluje klaustrofobično. Mađarska je, međutim, bila u obavezi da najdalje pola godine pre pristupanja Evropskoj uniji (u maju naredne godine) uvede vize prema svim zemljama sa kojima i EU ima vizni režim. I druge zemlje koje se pridružuju Uniji morale su da urade to isto, ali je Mađarska jedina odložila ovaj čin do poslednjeg dana. Takođe, mađarske vlasti potrudile su se da našim građanima omoguće i druge pogodnosti pri izdavanju viza, posle pregovora koje je sa njima, u ime naše zemlje, vodila Aleksandra Joksimović, pomoćnica ministra za spoljne poslove SCG. Sporazum o vizama između Mađarske i SCG potpisali su 21. oktobra u Budimpešti premijeri Mađarske i Srbije Peter Međeši i Zoran Živković.

Zamolili smo g. Jožefa Pandura, ambasadora Mađarske u SCG, da čitaocima „Evropskog foruma” objasni o kakvim je pogodnostima reč.

Kakav će biti vizni režim koji Mađarska uvodi 1. novembra za građane Srbije i Crne Gore? U čemu se on razlikuje od novog režima prema Ukrajini?

Državljanima Srbije i Crne Gore vize se već izdaju u konzulatima Mađarske u Beogradu i Subotici. Zahvaljujući najnovijim proširenjima, obezbeđeni su svi uslovi za obavljanje te delatnosti, tako da ne očekujemo gužve niti znatnije smanjenje broja prelazaka granice. Vize se izdaju besplatno, istog dana kada se podnese zahtev. Za dobijanje vize predaju se popunjen formular, fotografija i važeći pasoš. Osobama koje imaju šengensku vizu ili stalan boravak u zemljama Evropske unije nije potrebna viza za ulazak u Mađarsku.

Ovaj novi režim putovanja važi za sve građane Srbije i Crne Gore, bez obzira na nacionalnu pripadnost, i u potpunosti odgovara režimu koji smo uveli i za Ukrajinu.

Da li će na mađarskim graničnim prela-

zima prema SCG biti i nekih promena u proceduri i dokumentima kad je u pitanju ulazak (tranzit) naših transportnih vozila?

Naše priključivanje Evropskoj uniji za sada ne utiče na drumski saobraćaj. I dalje će važiti dozvole i dokumenti koji su do sada bili u optičaju.

Kad Mađarska 1. maja 2004. postane članica Evropske unije, ona neće postati i deo Šengenskog sistema, tako da se u drmskom saobraćaju neće sprovesti stroža kontrola (doduše, to znači i da samo sa mađarskim vizama državljani SCG neće moći da putuju u zemlje Šengena).

Sobzirom na pristupanje Mađarske Evropskoj uniji, da li se nešto menja i u trgovinskom režimu prema SCG? Da li će biti suspendovani ili menjani bilateralni trgovinski i drugi sporazumi Mađarske sa SCG?

Član 5. Sporazuma o trgovinsko-ekonomskim odnosima, potpisanog 14. maja 1996. godine, odnosno član 39. Sporazuma o slobodnoj trgovini, potpisanog 8. marta 2002. godine, prestaje da važi danom stupanja na snagu Ugovora o priključenju Mađarske Evropskoj uniji.

EF

Bugarska šengenska odiseja

Put od crne do bele šengenske liste: od ambiciozne diplomatske ofanzive, izdavanja novih ličnih dokumenata i ugovora o readmisiji do pooštavanja vizne politike prema nekim susedima i bolje kontrole na svim granicama

PIŠE:
DIMITAR
BEČEV

Šengen je postao ključni termin u bugarskom rečniku evropske integracije od 1995. godine, kad je ova zemlja još bila na tzv. crnoj šengenskoj listi. Političari, mediji i obični građani rado i strasno su se uključivali u diskusije sa temama kao što su dugački redovi za vize ispred ambasada članica Evropske unije, maltretiranje bugarskih građana od strane osoblja ambasada, razni simbolički aspekti isključenosti iz Evrope... Zajedno sa svojim severnim susedom Rumunijom, Bugarska je bila u grupi zemalja čijim su građanima bile potrebne vize za EU, iako su i jedna i druga imale ugovor o pridruživanju Uniji i bile zvanično priznate kao kandidati za članstvo u EU.

Obe zemlje su insistirale da se njihovim građanima odobri putovanje bez viza u šengenske države, kao što je bio slučaj sa drugim kandidatima iz Srednje i Istočne Evrope. Štaviše, bugarske vlasti su se plašile da bi reformski lideri iz Srednje Evrope – Češka

ili Mađarska, na primer – i samoj Bugarskoj ukinule bezvizni režim, što bi je još više udaljilo od EU-a. Zato je ukidanje šengenskih viza postalo spoljopolitički prioritet, što je, razumljivo, imalo veliku podršku javnosti, a sve vesti iz ove oblasti su pažljivo praćene. Treba imati na umu da, kad se u Bugarskoj govori o evropskoj integraciji, u raspravama dominiraju domaća pitanja, dok komplikovana pitanja, a posebno tehnički detalji iz ove oblasti, teško mogu da privuku pažnju građana.

Kada je Brisel na Helsinškom samitu (1999) Bugarskoj i Rumuniji dao "zeleno svetlo" za otpočinjanje pregovora o pridruživanju, one su imale još jedan dodatni argument protiv onoga što su videle kao diskriminatorско ponašanje. U toku 2000. vlada u Sofiji usredsredila se na tehničke korake neophodne za dostizanje standarda EU-a i sprovela sve neophodne reforme u oblasti ličnih identifikacionih dokumenata, kontrole granica, politike izdavanja viza... Te iste godine je, na primer, Ministarstvo unutrašnjih poslova uradilo skupu kampanju izdavanja novih pasoša, ličnih karata i vozačkih dozvola u skladu sa šengenskim standardima.

Uprkos aktivizmu na diplomatskom frontu i reformama kod kuće, na početku druge polovine godine činilo se da Brisel neće uraditi ono što su Bugari očekivali. To je nateralo poznatog političara iz tada vladajućeg Saveza demokratskih snaga (SDS) da zapreti da će Bugarska napustiti Pakt za stabilnost Jugoistočne Evrope – inicijativu koju je pokrenula EU – ukoliko se pitanje viza ne reši u bugarsku korist.

Drugo nerešeno pitanje koje je tokom pregovora iskrslo bili su bezvizni aranžmani sa bugarskim susedima sa crne šengenske liste. Evropska unija je želela da bude sigurna da Bugarska neće postati odskočna daska za ilegalne imigrante u Uniju, pa je primorala vladu u Sofiji da potpiše ugovore o readmisiji i da ukine bezvizne režime sa SR Jugoslavijom, Makedonijom, Ukrajinom i Rusijom. Vlada Bugarske se odupirala tom zahtevu. Većina Bugara, naime, na Zapad putuje preko Srbije, dok turisti iz Rusije i Ukrajine čine većinu posetilaca letnjih odmarališta na crnomorskoj obali (a sve je više i turista iz Srbije). Na kraju, Sofija je ipak uvela vize za građane Rusije i Ukrajine, dok je u odnosu na građane Srbije i Crne Gore i Makedonije zadržan *status quo* – bez viza.

Konačnu odluku da ukine vizni režim prema Bugarskoj EU je donela 10. aprila 2001, nakon administrativne procedure koja je potrajala čitavih šest meseci. Savet ministara pravde i unutrašnjih poslova EU-a usvojio je propis kojim je građanima Bugarske dozvoljeno da ostanu u prostoru Šengena do 90 dana svake godine. Istovremeno, Rumunija je morala da ispuni neke dodatne uslove da bi (osam meseci kasnije) i ona najzad bila skinuta sa crne liste.

Novi aranžman podrazumeva i nove obaveze bugarske vlade u sprečavanju kriminalaca i onih koji traže posao da uđu u šengenski prostor. Zbog ograničene moći administracije da ostvari takav rezultat, postojale su ocene, bar prvih meseci posle promene, da bi EU mogla ponovo da preispita svoju odluku, nakon što je postala suočena sa negativnim posledicama otvaranja svojih granica prema Jugoistočnoj Evropi.

Pošto se ta pretnja nije ostvarila, Vlada Saveza demokratskih snaga pokušala je na sve načine da iskoristi svoj šengenski uspeh u toku izbora 2001. godine. To tada nije mnogo uticalo na stav glasača, ali je posle dve godine postalo jasno da je putovanje bez viza imalo velik društveni uticaj, kao i da Bugari to dostignuće sada smatraju nečim što se podrazumeva.

AUTOR JE DOKTORANT NA KOLEDŽU
"ST. ANTHONY'S" U OKSFORDU

Sofija: Nacionalna umetnička galerija

Za jednu Evropu, bez granica

Najpoznatija inicijativa za ukidanje viza jeste **Igmanska inicijativa**, koja okuplja više od 100 nevladinih organizacija iz Srbije, Crne Gore, Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Evropski pokret u Srbiji i novosadski Centar za regionalizam najviše su u našoj zemlji doprineli uspešnim akcijama, posebno promovišući projekat "Mini Šengen". Moto Igmanske inicijative je: "ne – vizama u regionu, ne – vizama prema regionu".

Krajem septembra deset **PEN** centara je na regionalnoj konferenciji u Ohridu izrazilo isti stav, naglašavajući da je uspostavljanje "šengenske zone" – novi Berlinski zid. Time se, kaže se u posebnoj rezoluciji, stvaraju diskriminatorske granice između država i naroda u Evropskoj uniji i onih iz Zapadnog Balkana. Ograničavanje putovanja građanima iz Zapadnog Balkana u zemlje EU-a predstavlja opasno kršenje ljudskih prava i zagarantovanog prava na slobodno kretanje, zapravo "simbol zatvorenosti i diskriminacije", zaključili su pisci.

Još jedna koalicija nevladinih organizacija iz svih balkanskih zemalja nedavno je protestovala u Beogradu ispred ambasada zemalja EU-a, tražeći ukidanje viza. **Građanski pakt za Jugoistočnu Evropu** je tom prilikom nudio na potpisivanje i ovu peticiju za ukidanje viza:

KAMPANJA ZA UKIDANJE VIZA

Građani u zemljama Jugoistočne Evrope stoje u redu satima ili čak danima ispred ambasada i konzulata, s ciljem da dobiju vizu da bi posetili rodbinu u susjednim zemljama, da bi putovali u inostranstvo radi sportskih igara, poslovnog dogovora, kulturnog događaja ili da bi se videli sa prijateljima i partnerima iz Zapadne Evrope.

Mi više ne prihvatamo ovakvu situaciju. Zahtevamo slobodu kretanja.

Postojeći vizni propisi unutar Jugoistočne Evrope i između zemalja u Jugoistočnoj Evropi i "Zemalja Šengena" (Zapadna i Centralna Evropa):

- sputavaju normalnu komunikaciju između građana
- sputavaju proces jačanja demokratije u Jugoistočnoj Evropi
- otežavaju povratak izbeglica na njihova ognjišta
- blokiraju regionalni kulturni i ekonomski razvoj i saradnju
- blokiraju napredak u panevropskoj integraciji

Mi se zalažemo za JEDNU EVROPU: miroljubivu, demokratsku, prosperitetnu!

Zbog toga zahtevamo:

1. Potpuno ukidanje viza unutar Jugoistočne Evrope
- Najveći prioritet trebalo bi da bude ukidanje viznog režima između Jugoslavije i Hrvatske, jer to opstruira procese normalizacije između ovih zemalja i u celoj regiji.
- Dozvoliti nam da se tretiramo jednako, kako bismo mogli zahtevati od Sveta da nas tretira jednako.

2. Potpuno ukidanje viza između zemalja Jugoistočne Evrope i zemalja Zapadne i Centralne Evrope ("Zemlje Šengena")

- Zemlje iz Jugoistočne Evrope moraju raditi da bi ispunile uslove za ukidanje viza. U isto vreme, od "Zemalja Šengena" traži se da omekšaju vizne propise odmah.

Bela šengenska lista

Građanima sledećih zemalja nije potrebna viza za ulazak u zemlje članice Evropske unije:

Andora, Argentina, Australija, Bolivija, Brazil, Bruneji, Bugarska, Čile, Češka Republika, Ekvador, Estonija, Gvatemala, Sveta Stolica, Honduras, Hong Kong i Makao, Hrvatska, Izrael, Japan, Južna Koreja, Kanada, Kipar, Kostarika, Letonija, Litvanija, Mađarska, Malezija, Malta, Meksiko, Monako, Novi Zeland, Nikaragva, Panama, Paragvaj, Poljska, Rumunija, Salvador, San Marino, Singapur, Slovačka, Slovenija, Švajcarska, SAD, Urugvaj, Venecuela.

Crna šengenska lista

Na ovoj – mnogo dužoj – listi nalaze se sve druge države, to jest njih 132, čiji građani moraju da imaju vize da bi ušli u zemlje članice Evropske unije.

SCG ukida neke tranzitne vize

Savet ministara Srbije i Crne Gore utvrdio je osnove za pregovore radi zaključivanja sporazuma o ukidanju viza sa Vladom Bosne i Hercegovine i doneo odluku o ukidanju viza za tranzit preko naše zemlje za državljane Turske, Ruske Federacije, Ukrajine i Albanije. Radi poboljšanja viznog režima i olakšavanja protoka ljudi u regionu, Savet ministara je takođe predložio Skupštini državne zajednice da ratifikuje sporazum sa Albanijom o ukidanju viza za nosioce diplomatskih i službenih pasoša, najavila je početkom oktobra Direkcija za informisanje Saveta ministara.

Tri miliona raseljenih širom Evrope

Prema najnovijem izveštaju Ujedinjenih nacija, više od tri miliona Evropljana koji su se sklonili od oružanih sukoba, ostaju raseljeni u sopstvenim zemljama, a njihova sudbina nije više u žiži javnosti.

Najveća raseljena populacija u Evropi su Kurdi – milion Kurda bilo je primorano da napusti domove u Turskoj u periodu od 1994. do 1999. godine. U Azerbejdžanu oko 575.000 ljudi nisu u mogućnosti da se vrate kućama u oblasti Nagorno-Karabakh koju je okupirala Jermenija skoro deset godina od potpisivanja prekida vatre, kaže se u izveštaju UN-a, a među drugim zemljama sa velikom interno raseljenom populacijom su Bosna i Hercegovina, Kipar, Gruzija, Rusija i Srbija i Crna Gora.

U izveštaju rađenom za potrebe Organi-

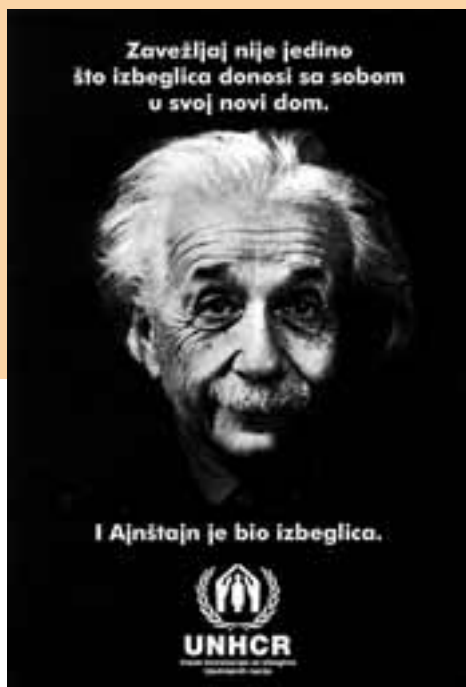
zacije za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS) navodi se da u 13 zemalja obuhvaćenih istraživanjem, interno raseljena lica žive „u užasnim uslovima“, skoro bez hrane i vode, i bez mogućnosti zapošljavanja. U Hrvatskoj i BiH, dodaje se, povratnici se suočavaju sa diskriminacijom i ekonomskim problemima, dok aktiviste za zaštitu ljudskih prava u Rusiji posebno brine to što se ljudi možda silom teraju da se vrate u Čečeniju, protivno svojoj volji.

U čitavom svetu ima 25 miliona interno raseljenih lica, dvostruko više nego izbeglica, koje međunarodno pravo definiše kao ljude koji su pobjegli u drugu zemlju, navodi se, uz konstataciju da interno raseljeni imaju daleko manja prava po međunarodnom pravu, a da humanitarne agencije često do njih ne mogu da dopru zbog toga što ih vlade smatraju domaćim problemom.

Deca kao „belo roblje“

Usamljeni lutaju Evropom

Prema izveštaju OEBS-a, Zapadnom Evropom „krstari“ oko 100.000 maloletnika prepuštenih sami sebi: neki od njih su pobjegli od rata, drugi od siromaštva, treći od problema u porodici, školi, sredini u kojoj su izloženi nasilju ili diskriminaciji, a ima i onih koji su krenuli na školovanje u inostranstvo, pa ostali bez finansijske podrške porodice i prijatelja. Mnogi od njih su, umesto boljeg života, dočekali da postanu žrtve trgovaca belim robljem i da budu protiv svoje volje uvučeni u prostituciju, prosjačenje ili rad u ilegalnim radionicama. Broj zemalja iz kojih u Zapadnu Evropu dolaze takvi maloletnici sve je veći, a trenutno najviše njih dolazi iz Centralne i Istočne Evrope, (Moldavije, Rumunije i Ukrajine), iz Afrike (Nigerije i Sjeverne Leonea) i iz

Azije (najviše iz Kine, ali isto tako mnogo ih je i iz Avganistana i Sri Lanke).

Deca retko traže azil u stranoj zemlji. Prema podacima Visokog komesarijata UN za izbeglice, 1998. godine u 15 zemalja Evropske unije 12.100 maloletnika je tražilo azil, a 2000. godine taj broj se povećao na 16.100. U Francuskoj, na primer, 1997. godine je samo 122 maloletnika zatražilo azil, u 2001. godini njih 789, što je tek mali procenat dece koja

tu boravi ilegalno. Na primer, samo u 2001. godini privedeno je, prema podacima francuskog ministarstva pravde, više od 3000 maloletnih stranaca bez pratnje.

Italija je jedina od zemalja EU-a u svoje zakonodavstvo uvela termin „maloletnici bez pratnje“. Ostale evropske zemlje na različite načine regulišu pitanje izbeglica maloletnika, najčešće ih tretirajući kao strance, a tek ponekad kao decu ili kao žrtve.

Ali, prvi pomak je učinjen. Na konferenciji Međunarodne organizacije za migracije (OIM) u Parizu zapadnoevropske zemlje su početkom oktobra pokušale da osmisle strategiju pomoći „lutajućim maloletnicima“.

Trgovina ljudima na Kosovu

Žrtve – maloletne devojke

Na Kosovu je povećan broj slučajeva trgovine ljudima, posebno broj žrtava koje nisu sa Kosova. Na međunarodnoj konferenciji protiv trgovine ljudima, u čijem radu učestvuju i predstavnici UNMIK-a i OEBS-a, održanoj ovog meseca u Prištini, rečeno je da ovaj problem na Kosovu postaje sve ozbiljniji, a novo je da se trguje i ljudima van teritorije pokrajine. Barbara Limanovska, specijalna savetnica za pitanja trgovine ljudima pri UNICEF-u, smatra da je ta vrsta kriminala na Kosovu nova pojava, posledica sve većeg interesovanja kosovske omladine da radi i živi u zemljama Evrope, jer kod kuće ne nalaze posao. Igbale Redža, iz Centra za zaštitu žena i dece u Prištini, navela je da je tokom prošle godine zabeležen 271 slučaj nelegalne trgovine ženama, od kojih je 60 odsto bilo nepismeno, a čak u 90 odsto slučajeva reč je o devojka mlađim od 18 godina!

Prvi izveštaj Regionalnog centra za zaštitu žrtava trgovine ljudima

Na sastanku Radne grupe za borbu protiv trgovine ljudima Pakta stabilnosti za Jugoistočnu Evropu, 30. septembra u Beču, predstavljen je prvi godišnji izveštaj Regionalnog centra za prikupljanje podataka i zaštitu žrtava trgovine ljudima, čije je sedište u Beogradu. Predstavница Pakta Helga Konrad istakla je da su potrebne promene u načinu prepoznavanja žrtava: dosad je u zemljama Jugoistočne Evrope policija identifikovala žrtve trgovine ljudima, ali bi, po njenom mišljenju, u taj proces trebalo uključiti i nevladine organizacije. Ona je predložila da se žrtvama omogući duži period boravka u centrima za pružanje pomoći.

Prema izveštaju beogradskog Centra, od januara 2000. do juna 2003. u Jugoistočnoj Evropi identifikovane su 5203 žrtve trgovine „belim robljem“ i pružena im je pomoć. Bar 1311 od njih bili su žrtve trgovaca ljudima u Srbiji ili su prošli kroz našu zemlju, ali, navode autori izveštaja, nisu bili tu identifikovane niti su tu dobili pomoć, već u susednim zemljama“.

Klaudio Magris: *Granice*

Sve granice asociraju na nesigurnost i na potrebu za sigurnošću. Granica je nužnost jer bez nje, što će reći bez različitosti, nema identiteta, nema forme, nema individualnosti, čak ni stvarne egzistencije, ako je ona prosto usisana u bezobličnu formu. Granica je realnost, ona daje obrise i crte, gradi individualnost, ličnu i kolektivnu, egzistencijalnu i kulturološku. Granica je forma i prema tome umetnost...

Odiseja, knjiga nad knjigama i roman nad romanima, možda je, pre svega, epopeja granica, individue koja gradi svoju ličnost i koja se ograđuje u odnosu na neizdiferencirane, očaravajuće i uništiteljske tokove prirode, koja želi da je u sebe utopi; čovekovo JA se obogaćuje u sudaru sa različitostu, ali ne sme dopustiti da ga različitost apsorbuje ili uništi. Dijalog koji spaja sagovornike pretpostavlja da su oni različiti jedan od drugog, da među njima postoji mala, ali plodna i nestišnjiva distanca.

Dva tipa odiseje postavljaju se kao moguća u naše doba. S jedne strane, prema tradicionalnom i klasičnom modelu, koji ide od Homera do Džojse, postoji odiseja kao kružno putovanje, drugim rečima kao trasa individue koja kreće na put, prelazi svet i vraća se na kraju na Itaku, kući, obogaćena i izmenjena, naravno, iskustvima koja je stekla tokom putovanja, ali i potvrđena u svom identitetu. To znači da ona pronalazi dubinski identitet gradeći solidne i sigurne granice svoje sopstvene ličnosti, koje nisu ni opsesivno zatvorene za svet ni rastočene u haotičnoj neodređenosti.

S druge strane, postoji pravolinijska odi-

seja, ona o kojoj pripoveda, na primer, Mizil, u kojoj se ličnost ne vraća kući, već se kreće pravom linijom ka beskonačnosti ili ka propasti, gubeći se usput i menjajući radikalno svoju fizionomiju, postajući neko drugi, uništavajući sve granice u sopstvenom identitetu. Mizil priča o eksploziji individualnosti, znači i o kidanju veznih zglobova koji individui daju formu i obrise.

Pisci sa granice nalaze se između Scile i Haribde, između retorike kompaktnog identiteta i retorike rasutog identiteta. Svi poznajemo i preziremo one prve, pisce koji su postali ljuti čuvari granica – italijanstva, slovenstva, germanstva. Ali i oni drugi su često žrtve svoje retorike o granicama, one koja bi htela da, po svaku cenu, negira sve granice, koja bi volela da se postavi uvek na "druću stranu", na primer na slovenačku među Italijanima ili na tršćansko-italijansku među Slo-

vencima, da zagovara nemački Tirol među karabinjerima ili italijanstvo pred nemačkim "strelcima".

Takva pozicija je često, politički gledano, pohvalna u klimi posle etničkih sukoba, ali pretpostavlja da postane stereotipna formula, komotan književni alibi, i da sa svoje strane popusti pred "patetikom granica" koju zapravo želi da odbije, pred opsesivnim preispitivanjem identiteta, koje se svodi na uživanje da se osoba ne prepozna ni u jednom određenom identitetu. Čak i "granična literatura", ostrašćena i otvorena za sva pitanja, puna brige da proklamuje svoje nepripadanje, može da postane budava zbirka opštih mesta, kao što su nekada bili rečnici rima, u kojima je mogla da se nađe gotova, potrebna rima u svakoj prilici. Žestoka kritika sveta u kojem je čovek rođen, mada poželjnija od sladunjave pohvale, lako postaje iskrivljeni toponim.

Granica postaje idol kad se doživljava kao barijera kojom se odbijaju Drugi. Opesivno bavljenje sopstvenim identitetom, koji se ograđuje s utoliko više granica što se strasnije bavi svojom nemogućom i regresivnom čistotom, vodi ka nasilju, čiji je ekstremni primer surovi i glupi rat u eks-Jugoslaviji, ali on nije i jedinstven u Evropi. Kao svaki idol, i granica često traži danak u krvi, a poslednjih godina ponovno rađanje opsesija vezanih za granice, puštanje s uzde najprimitivnijih i najluđih partikularizama, gde se svako zatvara u sebe idolatrizirajući svoju specifičnost i odbijajući svaki kontakt sa Drugima, počinje da podstiče surove obračune. Razlike, ponovo otkrivene i s pravom prihvaćene, kao varijacije univerzalno humanog, postaju njegova negacija i uništenje, ako se od granica napravi apsolut.

(Odlomci iz istoimenog eseja, iz knjige Klaudija Magrisa *Utopija i otrežnjenje*; Prevela i priredila Zorica Banjac; objavljeno u listu "Danas", 28-29. 12. 2002)

Havijer Solana: *Proširenje zone bezbednosti oko Evrope*

Čak i u eri globalizacije geografija je važna. U interesu je Evrope da se zemljama na našim granicama dobro upravlja. Susedi angažovani u nasilnim sukobima, slabe države u kojima cveta organizovani kriminal, društva koja ne funkcionišu ili eksplozivni porast stanovništva na granicama – sve je to problem za Evropu.

Ponovno ujedinjavanje Evrope i integracija zemalja koje se pridružuju povećaće našu bezbednost, ali će takođe Evropu približiti problematičnim oblastima. Naš zadatak je promovisanje prste na zemalja kojima se dobro upravlja, istočno od Evropske unije i na granicama Sredozemlja, sa kojima možemo da imamo bliske odnose i saradnju.

Važnost toga najbolje se vidi na Balkanu gde je EU, sa NATO-om i drugim partnerima, odlučna da postigne stabilnost, dobru vladavinu i najbliže moguće integrisanje regiona u Evropu. Ovaj napor će morati da se podržava još nekoliko godina.

Nije u našem interesu da proširenje stvori nove linije podela

u Evropi. Mi treba da proširimo blagodeti ekonomske i političke saradnje ka našim budućim susedima na Istoku – ka Ukrajini, Moldaviji i Belorusiji, dok tamo rešavamo političke probleme. Trebalo bi da se više zainteresujemo za probleme Južnog Kavkaza, koji će za neko vreme takođe biti susedni region.

Rešenje arapsko-izraelskog sukoba je strateški prioritet za Evropu. Bez toga su male šanse da se uspešno postupa sa ostalim problemima na Srednjem istoku. EU je uključena u to pitanje više od dvadeset godina. To ostaje suštinski interes, a sada ga je na sebe preuzeo tzv. kvartet.

Oblast Sredozemlja prolazi kroz ozbiljne probleme ekonomske stagnacije, društvenih nemira i nerešenih sukoba. Interesi Evropske unije zahtevaju stalan angažman sa sredozemnim partnerima, kroz efektivniju ekonomsku, bezbednosnu i kulturnu saradnju u okviru Barselonskog procesa.

(*Evropski savet u Solunu*, 20. 6. 2003)

Zašto strani biznismeni zaobilaze Balkan

Privlačna slika o zajedničkom balkanskom tržištu sa gotovo 60 miliona potrošača brzo bleedi kad se nađete na bilo kom od graničnih prelaza na ovom području

Dugo se rađala ideja o zajedničkom tržištu balkanskih zemalja, ali je tek na podsticaj Evropske unije, kojoj sve ove zemlje teže, počela polako da se ostvaruje. Početak je bilo potpisivanje Memoranduma o razumevanju o liberalizaciji i olakšavanju uslova trgovine, pod okriljem Pakta za stabilnost Jugoistočne Evrope (jun 2001. godine), nakon čega je usledilo sklapanje niza bilateralnih sporazuma o slobodnoj trgovini između osam zemalja regiona (Albanija, BiH, Bugarska, Hrvatska, Makedonija, Moldavija, Rumunija i SCG).

Uspostavljanje mreže ovih sporazuma, kao osnove za stvaranje zone slobodne trgovine unutar Balkana, kasnilo je godinu dana zbog ustavne reorganizacije Srbije i Crne Gore, a ostala su i neka otvorena pitanja u odnosima Hrvatske i BiH, zbog čega je ova druga odložila potpisivanje. Pokazalo se, međutim, da su ovo manji problemi, koji će se verovatno brzo rešiti političkim dogovorom. Najveća prepreka je opšta poslovna klima u regionu, o kojoj se strani privrednici i ulagači izražavaju jednim zapažanjem: "Rizik poslovanja na Balkanu možda bi se i isplatio da ne oduzima toliko vremena i napora."

Počnimo od toga da, i pored mnogobrojnih dosad preduzetih napora, unutar regiona još ne postoji sasvim slobodan protok ljudi (vize!), robe, usluga i kapitala, da ne pominjemo barijere prema zemljama Šengena i kandidatkinjama za ulazak u Evropsku uniju! Privlačna slika o zajedničkom balkanskom tržištu sa gotovo 60 miliona potrošača brzo bleedi kad se nađete na bilo kom od graničnih prelaza na ovom području. Automobili čekaju i po nekoliko sati da se završi smena carinika, teretni kamioni provode dane, pa i nedelje dok se ne pregledaju svi dokumenti i ne proveri svaki kontejner, a obično se ispostavi da uvek "zafali" neki papir, koji se, doduše, može brže dobiti ili čak zanemariti uz "podmazivanje".

Korupcija, birokratska neefikasnost državnih službenika, nedovoljna tehnička opremljenost graničnih prelaza, zaposta-

vljena saobraćajna i prateća infrastruktura, donekle i neobaveštenost građana, samo su neki od razloga što, recimo – kako se nedavno čulo na Drugoj regionalnoj konferenciji o slobodnoj trgovini u Jugoistočnoj Evropi – grčki i turski trgovci zaobilaze Balkan i svoju robu namenjenu Italiji, Austriji, Nemačkoj... radije šalju avionom.

Jednako je obeshrabrujuće, ako ne i ozbiljnije, odvracanje stranih kompanija da, iz pomenutih i još nekih dodatnih razloga, više zakonodavne i političke nego ekonomske i tehničke prirode, ulažu u region. Na Evropskom investicionom samitu održanom 14. i 15. oktobra u Bukureštu, pod nazivom "Proširenje investicionih granica Evrope", upozoreno je da, doduše, strane direktne investicije – zamajac uspešnijeg razvoja svake nacionalne ekonomije – poslednjih godina srazmerno brže dolaze u Centralnu i Jugoistočnu Evropu nego u dotle popularnije latinoameričke i baltičke zemlje, ali – ne svuda jednako.

Najviše novca otišlo je tamo gde postoje najpovoljniji uslovi poslovanja: podsticajna i pouzdana zakonska regulativa, nepristrasno i efikasno sudstvo, najmanja korupcija, najjednostavnije procedure... a tu, nažalost, ne ubrajamo Balkan. Prema podacima UNCTAD-a, od 1997. do 2001. godine ulaganja u Centralnu i Jugoistočnu Evropu povećana su za više od 50 odsto, sa 19 na 29 milijardi dolara, a Češka, Poljska i Slovačka našle su se među 30 zemalja u svetu sa najvećim

dotokom direktnih stranih investicija. Ove tri države, zajedno sa Mađarskom, povukle su 60 odsto svih investicija u region, na Bugarsku i Rumuniju otpada daljih deset odsto, a preostalih tridesetak odsto raspodeljeno je (opet nesrazmerno) među svima ostalima. Srbija je, recimo, samo ove godine privukla 1,1 milijardu dolara stranog kapitala.

Zona slobodne trgovine na Balkanu, dakle, trebalo bi da postane ne samo zajedničko bescarinsko područje već i područje sa harmonizovanim, krajnje pojednostavljenim pro-

cedurama i uređenim zakonskim okvirima koji ne samo da omogućuju već i podstiču nesmetano kretanje ljudi, robe i novca unutar regiona i – koliko je to moguće – sa tržištem Evropske unije. Napor da se to postigne nije zanemarljiv, naročito u oblasti suzbijanja "sive ekonomije", korupcije i organizovanog kriminala koji je širom Jugoistočne Evrope ozbiljna prepreka uspostavljanju vladavine prava. Ali, isplati se. Dobitak će, osim već pomenutog privlačenja stranih investitora, biti višestruko povećanje uzajamne robne razmene unutar regiona i podizanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeća, kao najbolja priprema za još oštriju tržišnu utakmicu na području Evropske unije. Takođe, odredbe bilateralnih sporazuma o slobodnoj trgovini, koje se odnose na antidamping, kompenzatorne i mere zaštite formulisane su u skladu sa pravilima Svetske trgovinske organizacije, što bi zemljama regiona koje još nisu njene članice (SCG, BiH i Makedonija) olakšalo pristup ovoj organizaciji, a Zapadnom Balkanu u celini pomoglo u daljoj harmonizaciji svojih sa propisima EU-a.

Slobodna trgovina u regionu je, najzad, i jedan od uslova za potpisivanje sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju zapadno-balkanskih zemalja Evropskoj uniji. Brisel s pravom ocenjuje da ako naučimo uspešno da poslužemo međusobno, umećemo i sa Evropskom unijom.

ALEKSANDRA MIJALKOVIĆ

Slovenija na braniku Evropske unije

Za kontrolu nove šengenske EU granice prema Hrvatskoj biće, izgleda, upotrebljena i slovenačka vojska. To je nespojivo sa postojećim zakonodavstvom Slovenije, prema kojem su državne granice potpuno demilitarizovane još od 1992. godine

PIŠE:
FRANKO JURI

Među državama koje se u maju iduće godine pridružuju Evropskoj uniji biće i jedna iz bivše Jugoslavije – Slovenija. Njen ulazak u "privilegovani klub" proističe iz dva glavna razloga. Prvi je, bez sumnje, zadovoljavajući rezultat slovenačke tranzicije, sa ekonomskom i političkom stabilnošću koja je na zavidnom nivou za zemlju u transformaciji. Drugi razlog je po prirodi simbolički i politički: pridruživanje Slovenije kao eks-jugoslovenske države trebalo bi da bude jedan od glavnih motiva za ostatak tog prostora, pravi test za to da biti "iz bivše Jugoslavije" ne isključuje priključenje razvijenoj Evropi.

Ali, ulazak Slovenije u EU doneće za region i jedan nov problem počev od 2006 – uspostavljanje spoljašnjih granica Unije, šengenskih granica. Nova granica će se pomeriti sa slovenačkih granica sa Austrijom i Italijom na slovenačku granicu sa Hrvatskom i neizbežno će se pretvoriti u pravu barijeru prema Balkanu. Iako su Slovenija i Hrvatska 1997. potpisale Ugovor o malograničnoj saradnji, koji daje olakšice stanovništvu iz pograničnih područja, verovatno će se postojeći režim kontrole na njihovoj međusobnoj granici pooštriti u skladu sa šengenskim obavezama i sa marljivošću slovenačkih vlasti. U

tom smislu ne treba potceniti nameru, koju je nedavno na televiziji izrazio slovenački ministar odbrane, da se za kontrolu granice upotrebe i vojne jedinice.

Ova zvanična najava je nespojiva sa postojećim zakonodavstvom Slovenije, prema kojem su državne granice potpuno demilitarizovane još od 1992. Upotreba vojnika

Bled

na slovenačko-hrvatskoj granici zahtevala bi da Parlament promeni postojeći zakon i bila bi zabrinjavajući simptom pogoršanja ionako poremećenih odnosa Slovenije i Hrvat-

ske, već opterećenih pitanjem granice na moru, problemom sa Ljubljanskom bankom (stara devizna štednja) i zajedničkim upravljanjem nuklearnom elektranom Krško.

Na politički diskutabilnu jednostranu odluku Hrvatske da proširi svoju jurisdikciju na Jadranskom moru, slovenačka naci-

onalistička desnica odgovorila je nekim zabrinjavajućim izjavama i inicijativama. Lider opozicije se čak pozvao na član 5. Ugovora o NATO-u (u kojem će se Slovenija takođe naći sledeće godine) da bi pojačao pritisak na Zagreb. Poznati nacionalistički političar pokušao je – srećom, bez uspeha – da uvuče Srbiju u spor sa Hrvatskom, predlažući Beogradu "konferenciju o sukcesiji Jadranskog mora" i sugerišući, štaviše, da Slovenija pripoji Istru, Italija Zadar, a Srbija i Crna Gora – Dubrovnik. Suvišno je reći da bi takvi predlozi, shvaćeni ozbiljno, mogli da vode direktno u novi balkanski rat.

Iako liče na smešne provokacije, zabrinjavajuće je da ove predloge lansiraju važni predstavnici parlamenta u Ljubljani, u tišini koja neizbežno čini saučesnicima i vođstva i partije, samo nekoliko meseci pre ulaska Slovenije u EU i NATO. Ono što, međutim, još više zabrinjava jeste ćutanje Evropske unije, koja time ponovo pokazuje da ne zna da se na vre-

me i na preventivan način nosi sa zabrinjavajućim i destabilizujućim signalima.

Među raznim problemima u odnosima Unije i balkanskog regiona posebno je važno pooštrevanje politike izdavanja viza građanima zemalja koje su daleko od pridruživanja EU-u, kao i snažna ograničenja ekonomske saradnje, koja je dosad kroz ugovore o slobodnoj razmeni postojala između Slovenije i nekih bivših jugoslovenskih republika. Marginalizacija ovog prostora, njegovo zatvaranje novim barijerama i tretiranje Balkana kao "maloletne Evrope" bili bi fatalna greška sa ozbiljnim posledicama za stabilnost celog kontinenta.

AUTOR JE POLITIČKI KOMENTATOR
I BIVŠI DRŽAVNI SEKRETAR
MINISTARSTVA SPOLJNIH POSLOVA SLOVENIJE

Agencija za kontrolu granica EU

Šefovi država i vlada Evropske unije podržali su 16. oktobra na sastanku u Briselu predlog da se formira posebna Agencija za kontrolu granica EU. Ona bi koordinisala projekte saradnje u obučavanju graničara, analiziranju rizika, nabavci opreme i u operacijama nadzora granica, i imala bi podršku već operativnog Centra za kontrolu kopnenih granica u Berlinu, Centra za kontrolu vazdušnih granica (koji bi trebalo da bude formiran u Italiji) i Centra za kontrolu pomorskih granica (bio bi osnovan u Španiji ili Grčkoj). Detaljan predlog za osnivanje novog tela EU Evropska komisija bi trebalo da pripremi početkom novembra, a Agencija bi mogla da počne s radom 2004. godine.

EF

Fasade

Estetika našeg prostora važan je deo našeg svakodnevnog života, ali i paradigma stanja naše kolektivne psihe. Ko će da promeni ovu zemlju ako se mi povučemo u svoju strogo omeđenu privatnost?

PIŠE:
SONJA LIHT

Pre nekoliko dana, prolazeći pored jedne od zgrada u centru Beograda, primetila sam da je deo fasade pao na parkirani "fijat" i razbio šoferšajbnu. Slučajno znam da je to četvrti automobil koji je stradao od iste fasade u relativno kratkom roku. Očigledno je čista sreća do sada uspela da poštedi prolaznike. Koliko je takvih fasada samo u našem glavnom gradu? Da li neko vodi statistiku koliko je prolaznika povređeno, a koliko iznosi šteta? Skupština grada s ponosom objavljuje da je broj fasada koje uspeva da obnovi nekoliko desetina, možda i stotina godišnje. Ako se taj broj ne bude povećavao geometrijskom progresijom, a neće jer za to sredstava neće biti, kada će i da li će presto-nica naše zemlje izgledati evropski?

Neko će reći da to i nije najvažniji problem s kojim se suočavamo. Slažem se. U situaciji u kojoj se privreda još bori da izađe iz kome, a broj nezaposlenih raste, u kojoj svakodnevno izbijaju političke krize, a politička se elita prepoznaje po aferama, u kojoj su institucije nestabilne a broj apstinenata na izborima raste, izgled fasada i cele naše zemlje za mnoge je periferno pitanje, čak luk-suz. S tim se već ne slažem. Uverena sam da je estetika našeg prostora važan deo našeg svakodnevnog života, ali i paradigma stanja naše kolektivne psihe.

A nije nevažno ni to da posetioci iz inostranstva, pa i potencijalni strani investitori koji nam – napokon – dolaze, sude o nama i prema tome kako izgleda naša zemlja. Da li je potrebno podsećati da su mnoge zemlje upravo razvijajući turizam uspele da život svojih građana učine boljim?

Fasada je deo javnog prostora. Izgled naših gradova, prigradskih naselja, sela govori o tome kako brinemo o tom zajedničkom prostoru, da li ga doživljavamo kao "svoj" prostor, kao deo sopstvene, građanske odgovornosti. Naravno, kada razmišljamo o njemu, moramo se osvrnuti i na rugobe stvorene divljom gradnjom, na "okovano" Dedinje i druge, često najlepše delove

našeg okruženja.

Mnogi, stručniji od mene, progovorili su o ovim problemima. Ja sam izabrala ovu temu želeći da njome naglasim da se i dalje održava, možda i povećava jaz između javnog i privatnog. I to ne samo kada je reč o brizi o izgledu naše zemlje. Sve više sposobnih, obrazovanih građana povlači se u svoju privatnost, brine o ispunjavanju sopstvenih ciljeva i interesa, a sve manje o javnim poslovima, o opštem interesu svih građana Srbije. Sve češće se događa da strani posetioci – predstavnici međunarodnih institucija – izražavaju čuđenje i nerazumevanje zašto se u društvu u kojem sreću tako mnogo dobro informisanih, sposobnih, kreativnih ljudi, sistemske promene toliko odlažu, zašto javne poslove prepuštaju često nedovoljno zrelim i nespremim pojedincima, mediokritetima. Zašto pristojni, pametni, odgovorni ljudi beže od javnih poslova, politike? Gde je nestala ona izuzetna pozitivna energija koja je ispoljena u borbi protiv prethodnog režima? Gde su stotine hiljada šetača one čuvene *zime našeg nezadovoljstva*? Gde je ona lepa, građanska Srbija? Gde su oni koji žele u ujedinjenu Evropu?

Činjenica da i dalje živimo loše, da smo

nezadovoljni svojom političkom elitom, da su promene sporije i manje temeljne nego što smo želeli i nadali se, nije dovoljno objašnjenje za pasivizaciju najboljih. Taj način ponašanja je identičan s ponašanjem onih koji se žale na prljave ulice i parkove, a bacaju otpatke gde god stignu, koji se žale na neuređene gradove i naselja, a ne brinu o fasadama i tolerišu divljanje urbane i ostale mafije. To, naprosto, nije evropski. Nije evropski stalno očekivati da će "neko drugi" rešiti naše probleme, očekivati da će neka svemoćna i sveprisutna država odgovoriti na naše potrebe. Tim pre što bi takva država podrazumevala i ponovno otimanje pojedinačnih i kolektivnih sloboda, zatiranje individualne inicijative i preduzetništva.

Upravo da bismo sprečili da država ili neki njeni delovi prerastu u autoritarnog, diktatorskog vladara, mi maštamo i težimo Evropi. Jer članstvo u Evropskoj uniji ne znači samo bolji, bogatiji život. Ono bi trebalo da garantuje naše individualne slobode, pravnu i političku sigurnost. Podrazumeva razvijene demokratske odnose, poštovanje individualnih i manjinskih prava, rodnu ravnopravnost i razvijenu socijalnu državu. Članstvo u ujedinjenoj Evropi, međutim, podrazumeva i odgovorne građane i građanke, podrazumeva da svaki pojedinac i pojedinaka u društvu nađu ravnotežu između privatnog i javnog. To, između ostalog, u našoj konkretnoj situaciji znači da moramo osmisliti svoje obaveze sada i ovde.

Neretko sam čula argument da je normalno da sve manji broj ljudi u Srbiji izlazi na izbore, jer takva je situacija i u demokratski razvijenim zemljama. Taj argument su izgovarali čak i naši političari. Smatram ga potpuno neprihvatljivim. Mi smo društvo koje je tek krenulo putem izgradnje jednog odgovornog, demokratskog društva. Ako građani i građanke ne budu učestvovali ni u najznačajnijem i, nije teško priznati, najlakšem demokratskom poslu – izborima – može li se zaista očekivati da će se angažovati u složenijim, težim, pa i riskantnijim javnim poslovima i obavezama?

Hoćemo li, konačno, prestati da se ubeđujemo da smo isti ili čak bolji od drugih, da smo već odavno "centar Evrope", samo su nas razne okolnosti unesrećile, i prionemo svi zajedno da te okolnosti menjamo? Možemo početi i od fasada, ali se na tome nikako ne smemo i zaustaviti.

AUTORKA JE SOCIOLOG IZ BEOGRADA

Sonja Liht, doskorašnja predsednica Upravnog odbora Fonda za otvoreno društvo, po mišljenju mnogih, jedna je od najzaslužnijih ličnosti za evropeizaciju naše zemlje.

Hronologija evrobalkanskih integracija

PRIPREMIO: VLADIMIR TOJAGIĆ

SEPTEMBAR

20. septembar – Otvoren Memorijalni centar u Potočarima kod Srebrenice u znak sećanja na Bošnjake ubijene u leto 1995. godine. Pored mnogobrojnih gostiju iz BiH, Srbije i Hrvatske, otvaranju prisustvovao bivši američki predsednik Bil Clinton.

22. septembar – Ministar finansija i ekonomije Srbije Božidar Đelić najavio da će na narednom zasjedanju Evropski parlament odobriti Srbiji i Crnoj Gori dodatnu pomoć u iznosu od 70 miliona evra.

- Gradonačelnici Sofije, Niša i Skoplja parafirali Statut Evrobalkana kao jednog od evro-regiona.

23. septembar – Britanski ministar za evropska pitanja Denis Meksejn izjavio da će Velika Britanija ratifikovati Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju Republike Hrvatske Evropskoj uniji tek po predaji odbeglog generala Ante Gotovine Haškom tribunalu.

25. septembar – Ministri spoljnih poslova Srbije i Crne Gore i Bosne i Hercegovine

Goran Svilanović i Mladen Ivanić se na okruglom stolu održanom u Njujorku založili za što brži pristup zemalja Zapadnog Balkana Evropskoj uniji.

26. septembar – Premijeri Srbije i Bugarske, Zoran Živković i Simeon Saks Koburg potpisali u Sofiji izjavu o koridoru 10, ističući potrebu da se veze između dveju zemalja što brže modernizuju.

27. septembar – Ministar spoljnih poslova Srbije i Crne Gore Goran Svilanović najavio u Ohridu pristupanje SCG Jadranskoj povelji nakon uključenja zemlje u program NATO-a Partnerstvo za mir.

29. septembar – Predsednik Evropskog parlamenta Pat Koks u izlaganju u Skupštini SCG izjavio da će proces priključivanja Srbije i Crne Gore Evropskoj uniji biti dugotrajan i složen.

- Ministri inostranih poslova zemalja članica Evropske unije na sastanku u Briselu ocenili da je hapšenje haških optuženika apsolutan preduslov za priključenje zemalja Zapadnog Balkana Evropskoj uniji.

30. septembar – Komesar EU-a za spoljne poslove Kris Paten izjavio da očekuje da Studija o izvodljivosti za SCG bude gotova do kraja marta 2004. godine.

OKTOBAR

2. oktobar – Savet ministara SCG odlučio da tema evropske integracije bude prva tačka dnevnog reda svih narednih sednica Saveta ministara.

3. oktobar – Hrvatski Sabor proglasio ekološko-ribolovni pojas u Jadranskom moru, što je izazvalo oštre reakcije Slovenije, Italije i Evropske unije.

8. oktobar – Vrhovni savet odbrane SCG odobrio početak priprema za učešće vojnih snaga Srbije i Crne Gore u mirovnim misijama u inostranstvu.

9. oktobar – Savet za evropske integracije SCG na sastanku u Beogradu razmotrio još uvek otvorena pitanja harmonizacije ekonomskih sistema Srbije i Crne Gore, izradu Studije o izvodljivosti i predložio formiranje stalnog Saveta koji bi sačinjavali ministri SCG i predstavnici Evropske komisije.

14. oktobar – U Beču počeo dijalog srpskih vlasti i predstavnika Albanaca sa Kosova. U delegaciji Srbije razgovorima prisustvovali Zoran Živković i Nebojša Čović, a u delegaciji Kosova Ibrahim Rugova i Nedžad Daci. EU ocenila početak dijaloga kao istorijski, ali izrazila žaljenje zbog odsustva još nekih važnih predstavnika.

17. oktobar – Ministar za spoljnu trgovinu Italije u Beogradu se založio za stvaranje zone slobodne trgovine na Balkanu počev od 1. januara 2004. godine.

19. oktobar – U Sarajevu preminuo Alija Izetbegović, dugogodišnji predsednik predsedništva BiH.

21. oktobar – Premijeri Srbije i Mađarske Zoran Živković i Peter Medeši potpisali u Budimpešti sporazume o uslovima putovanja državljana dveju zemalja i o zaštiti manjina. Prvim se Srbija i Crna Gora obavezala da mađarskim državljanima ne uvodi vize, dok je Mađarska obećala izdavanje besplatnih viza sa maksimalnim važenjem i minimalnim formalnostima za državljane SCG.

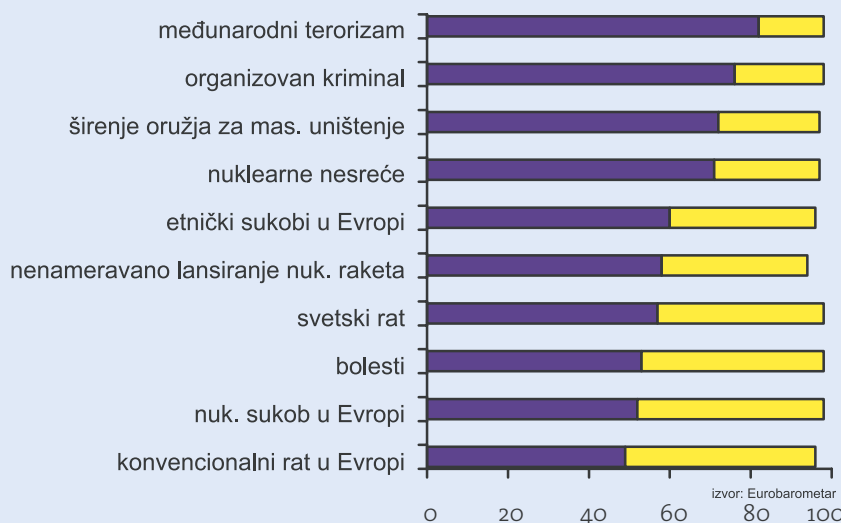
AUTOR JE SARADNIK BEOGRADSKOG CENTRA ZA EVROPSKE INTEGRACIJE

Referendumi o pridruživanju Evropskoj uniji

država	rezultat [%]	učešće [%]	datum
Malta	DA: 53,60	91,00	8.3.2003.
Slovenija	DA: 89,64	60,44	23.3.2003.
Mađarska	DA: 83,76	45,62	12.4.2003.
Litvanija	DA: 89,92	63,50	10–11.5.2003.
Slovačka	DA: 92,46	52,15	16–17.5.2003.
Poljska	DA: 77,45	58,85	7–8.6.2003.
Češka	DA: 77,33	55,21	13–14.6.2003.
Estonija	DA: 68,83	64,06	14.9.2003.
Letonija	DA: 67,00	72,00	20.9.2003.
Kipar	DA: Svih 56 poslanika u Parlamentu		14.7.2003.

Evropa u brojkama

Čega se plaše građani Evropske unije

Neiskorišćena pomoć EU-a

Krajem septembra Evropska komisija opomenula je Poljsku da će ostati bez znatnog dela pomoći iz strukturnih fondova EU-a ukoliko i dalje bude kasnila sa preduzimanjem mera i odgovarajućih pravnih propisa. Reč je o sumi od 12,5 milijardi evra, koliko bi Poljskoj trebalo da pripadne u sledeće tri godine. Zbog nedovoljne pripremljenosti Poljska je i u prošlosti slabo koristila finansijsku pomoć EU-a. Tako je u periodu 2000–2002. godine potrošila manje od deset odsto pomoći iz programa razvoja infrastrukture ISPA, koja je iznosila više od dve milijarde evra. I druge zemlje koje će u maju 2004. postati članice EU-a nisu bile mnogo efikasnije u korišćenju te pomoći. Tako je Bugarska potrošila svega 6,6 odsto sredstava ISPA, Rumunija 9,9, a Češka i Slovačka po deset odsto. Najefikasnije su bile Slovenija (19 odsto), Litvanija (16,9), Estonija (14,6) i Mađarska (12,4).

Oko 20.000 starih umrlo od posledica žege

U Evropi je letos oko 20.000 starijih osoba umrlo od posledica žege, saopštio je francuski Institut za zdravlje i medicinska istraživanja. Najveći broj smrtnih slučajeva zabeležen je u Francuskoj u kojoj su od 1. do 20. avgusta od posledica žege umrle 14.802 osobe. Italijanske zdravstvene vlasti objavile su da je od 16. jula do 15. avgusta povećan broj smrtnih slučajeva među osobama starijim od 65 godina za 4175, a među starijim od 75 godina za 1992 u odnosu na 2002. godinu. Portugalske vlasti registrovale su više od 1300 smrtnih slučajeva izazvanih žegom u prvoj polovini avgusta. Španske zdravstvene vlasti registrovale su 141 smrtni slučaj izazvan žegom u prvoj polovini avgusta, holandske 1000 do 1400, britanske vlasti 907, nemačke 3500, a belgijske oko 150.

Izbori za Evropski parlament

Izbori za Evropski parlament biće održani između 10. i 13. juna 2004. U 25 država članica trebalo bi da budu izabrana 732 člana parlamenta. Mesta u parlamentu podeljena su na sledeći način među državama članicama: Austrija 18, Belgija 24, Kipar šest, Češka 24, Danska 14, Estonija šest, Finska 14, Francuska 78, Nemačka 99, Grčka 24, Mađarska 24, Irska 13, Italija 78, Letonija devet, Litvanija 13, Luksemburg šest, Malta pet, Holandija 27, Poljska 54, Portugal 24, Slovačka 14, Slovenija sedam, Španija 54, Švedska 19 i Velika Britanija 78. Evropski parlament je predstavništvo građana Evropske unije. Od 1979. članovi Evropskog parlamenta biraju se na opštim, direktnim izborima. Procenat izlaska na izbore za članove ovog Parlamenta opao je sa 63 odsto 1979. godine na 49 odsto 1999.

Sredstva is kohezionog i strukturnog fonda za nove postkomunističke članice EU, 2004-2006, u evrima

ZEMLJA	KOHEZIONI FOND (MILIONA EVRA)	STRUKTURNI FOND (MILIONA EVRA)	UKUPNO (MILIONA EVRA)	PO STANOVNIKU
Češka	836	1.491	2.327	228
Estonija	276	342	618	441
Letonija	461	575	1.036	296
Litvanija	543	823	1.366	569
Mađarska	994	1.853	2.847	279
Poljska	3.733	7.635	11.368	294
Slovačka	510	1.050	1.530	289
Slovenija	169	237	406	203
Ukupno	7.522	14.006	21.528	292

Prema: Transition, Svetska banka, april-jun, 2003

Pojmovnik EU i evropskih integracija

Eurodac je kompjuterizovani sistem za prepoznavanje otisaka prstiju ljudi koji traže azil u zemljama Evropske unije. Sistem treba da pomogne ostvarivanju Dablinske konvencije (1990), odnosno dogovora članica EU-a da se spreči podnošenje više molbi za azil. Kritičari "Jurodaka" ističu da uzimanje otisaka (što je postalo obavezno od januara ove godine) liči na kriminalistički postupak, a takođe se iznose sumnje da se ovako prikupljeni podaci neće, kao što se zvanično obećava, koristiti u druge svrhe.

Eurojust je koordinaciono telo u oblasti pravosuđa, osnovano odlukom Evropskog saveta u Tampereu 1999. godine. Osnovni zadatak "Jurodzasta" je poboljšavanje koordinacije istražnih radnji i krivičnog gonjenja.

Europol (*European Police Office* – Ured Evropske policije) stvoren je u Hagu januara 1994. godine da bi sakupljao i analizirao podatke o kriminalu na transnacionalnoj osnovi. Zbog suprotstavljanja Velike Britanije (koja je ovde videla slučaj važnog odustajanja od nacionalnog suvereniteta članica EU-a) Konvencija o "Jupolu" potpisana je tek u julu 1995. Narednih godina (na Evropskom savetu u Dublinu 1996. i u Amsterdamu 1997) uprkos britanskom izuzeću potvrđena je važnost operativne saradnje svih ostalih članica Evropske unije.

Šengenski sporazum su 1985. godine u mestu Šengenu (Luksemburg) zaključile Nemačka, Belgija, Francuska, Luksemburg i Holandija, dogovorivši se da postepeno ukidaju unutrašnje zajedničke granične kontrole i uvode slobodno kretanje za sva lica, kako državljane zemalja potpisnica ovog sporazuma, tako i ostalih zemalja Evropske unije, ali i trećih zemalja. Ovih pet zemalja je 1990. godine potpisalo tzv. Šengensku konvenciju, a njima su se pridružile: Italija (1990), Španija i Portugalija (1991), Grčka (1992), Austrija (1995), kao i Švedska, Finska i Danska (1996). Iako nisu članice Unije, Island i Norveška su sa EU-om potpisale sporazum kojim se uključuju u sprovođenje i razvoj tzv. Šengenskog akcija, koji je postao deo Amsterdamskog ugovora.

Evropa na mreži

Pripremila: **BILJANA DAKIĆ**

Zvaničan sajt **Evropske unije** o politici pravosuđa i unutrašnjih poslova (*JHA – Justice and Home Affairs*), http://europa.eu.int/pol/justice/index_en.htm pruža uvid u pravne osnove ove politike i razmatra pitanja osnovnih sloboda i građanskih prava, imigraciji, pravo na azil, itd. Tu su i linkovi ka prezentacijama relevantnih evropskih institucija u ovoj oblasti. Jedna od njih je i **Europol**, <http://www.europol.eu.int> čiji je cilj unapređenje efikasnosti i saradnje nadležnih službi zemalja članica u borbi protiv terorizma, ilegalne trgovine drogom i drugih oblika međunarodnog organizovanog kriminala.

Ugovor iz Amsterdama postavio je osnove EU kao zone slobode, bezbednosti i pravde. Prezentacija **Komisije**, http://europa.eu.int/comm/justice_home/index_en.htm kao i obraćanje Portugalca Antonia Vitorina, prvog evropskog komesara za pitanja pravosuđa i unutrašnjih poslova, http://europa.eu.int/comm/commissioners/vitorino/index_en.htm svedoče o mnogobrojnim instrumentima zaštite i kontrole, pre svega spoljnih granica.

Kada se kaže granica, često se misli na **šengenski režim viza**, <http://www.eurovisa.info/> nazvan po gradu u Luksemburgu u kome je 1995. potpisan ugovor o ukidanju unutrašnjih granica i kontrola. "Šengenske zemlje" su 13 članica EU-a, kao i Norveška i Island. Na adresi <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/l33020.htm> se može više saznati o šengenskom *acquis-u* i njegovoj integraciji u principe rada EU-a.

Treći radni sto **Pakta stabilnosti za JIE**, <http://www.stabilitypact.org/wt3/default.asp>, obuhvata brojne inicijative i radne podgrupe, kao što su *SPOC* (organizovani kriminal), *MARRI* (migracije, azil i izbeglice), ili *DPPI* (preventiva i priprema reagovanja na elementarne nepogode). Tu je, naravno, i *SECI* Regionalni centar za borbu protiv prekograničnog kriminala, <http://www.secicenter.org>.

AUTORKA JE PREDSTAVNICA

PAX CHRISTI HOLANDIJA U SRBIJI I CRNOJ GORI

Beogradski centar za evropske integracije (BeCEI) okuplja domaće i strane stručnjake koji se bave istraživanjima, obrazovanjem i izdavaštvom u oblasti političkih, bezbednosnih i ekonomskih reformi, neophodnih za evropske integracije naše zemlje.

info@becei.org, www.becei.org

Kontakt: dr Jovan Teokarević, direktor

Центар за развој Србије
Center for Development of Serbia

Centar za razvoj Srbije (CRS) ima za cilj demokratski, ekonomski i kulturni napredak Srbije. Kroz različite programe Centar promovise demokratske vrednosti, izgradnju i jačanje institucija demokratskog društva, unapređenje zaštite ljudskih prava i razvoj tržišne privrede i preduzetništva.

crs@eunet.yu, www.razvojsrbije.org.yu

Kontakt: Lazar Marićević,
predsednik Upravnog odbora

Pax Christi Holandija je deo međunarodnog mirovnog pokreta *Pax Christi International*, sa sedištem u Briselu. Zalaže se za dijalog i rešavanje konflikata, ljudska prava i demokratiju. Program u Srbiji i Crnoj Gori usmeren je na podršku projektima civilnog društva i približavanje Evropskoj uniji.

pax.fry@yubc.net, www.paxchristi.nl

Kontakt: Biljana Dakić,
predstavica za Srbiju i Crnu Goru

Mesečnik "Evropski forum" je redovni dodatak nedeljnika "Vreme", a zajedničko je izdanje tri nevladine organizacije:

Beogradskog centra za evropske integracije, Pax Christi Holandija i Centra za razvoj Srbije.

Urednici: Aleksandra Mijalković i dr Jovan Teokarević

Adresa: Narodnog fronta 68/I, 11000 Beograd, SR Jugoslavija

Tel/fax: 011-646-025, **e-mail:** info@evropskiforum.net, www.evropskiforum.net

Ovaj broj je objavljen uz finansijsku pomoć Pax Christi Holandija

Oblikovanje i slog: Grafički Centar Vreme, **Štampa:** Rotografika, Subotica